

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens ad viginti sex Quæstiones priores, centum & septem
Disputationes in Capita diuisas

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1621

Respondetur argumentis prioris sententiæ. c. 4.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80983](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80983)

subiectum, ita ut si implicat contradictionem unum eorum esse in aliquo subiecto, implicat etiam esse alterum. Neque quidquam refert, si quis dicat aliquod subiectum esse capax unius contrarij, & non alterius, sicut coruus potest esse niger, sed non albus. Hoc enim ita accidit ratione peculiaris temperamenti, ut non implicet contradictionem intelligi saltem eorum album: simplex autem apprehensio nequit vilo modo intelligi cum falsitate, ergo nec cum veritate contraria.

Solutio 2^a ad 1^{am}.

Rejicitur primo.

Secundo rejicitur.

S. Thom.

19

Quæstio alio-
rum videtur.

Respondent aliqui cum *Aegidio* quodlib. 4. q. 7. veritatem simplicis apprehensionis non habere contrarium: ideoque falsitatem soli veritati complexæ enunciationis opponi. Cæterum, ut effugiant vim argumenti, siue fundamentum communi-
scuntur duplex genus veritatis: cum omnia vera, etiam simplex apprehensio, ab effectu saltem ex una veritate enunciationis possint ita nuncupari. Hæc igitur ratio simplicem cognitionem quidditatis possumus veram appellare, quia ex se causa est veritatis in complexione enunciationis, si aliquid aliud non obstat. Qui enim apprehendit rem aliquam, vel attingit quidditatem illius, sufficiens principium habet veræ enunciationis, & iudicij: nulla tamen simplex apprehensio dici potest falsa ab effectu, quia apprehensio rei ex se non est causa falsæ opinionis: quare vero res aliquæ falsæ dicantur ab effectu, disp. 77. cap. 4. dicemus.

Præterea aduersarij concedunt simplicem veritatem, & falsitatem rebus simplicibus: nam in operibus artis ea dicunt esse falsa, quæ non consonant ideæ artis: ea autem vera, quæ recte consonant: ergo ex eorum sententia veritati simplici est aliqua falsitas simplex opposita: quo supposito ratio superius facta optime colligit. Et quidem S. Th. q. seq. art. 1. eo quod dixit veritatem, & falsitatem esse contraria, ac proinde habere commune subiectum; concessit etiam in rebus simplicibus veritatem, & falsitatem: primum quidem falsitatem in operibus artis, cum deficiunt ab ideâ: deinde in naturalibus cum deficiunt à regula, ut in operibus peccati: quod an ita verum sit disp. 77. c. 2. videbimus. Quod si aliquis dicat in rebus non esse falsitatem proprie, & primarie, sed ab effectu, & quatenus res aliqua est causa falsæ opinionis, eam falsam appellari: id certo ego verius existimo: at hoc ipsum eadem quoque ratione de rerum veritate cur non dicemus? Quamobrem si in rebus secundarie, & ab effectu solum veritas, vel falsitas dicitur esse, de simplici etiam apprehensione, quod ad veritatem spectat, eodem modo dicendum est: nam quod nulla apprehensio simplex neque ab effectu falsa dici possit alia est ratio, ut disp. 77. c. 4. explicabitur.

Alij vero respondent etiam in simplici apprehensione reperiri falsitatem, nempe apprehensionem hominis esse veram hominis notitiâ, sed falsam notitiâ leonis, aut alterius rei. Hoc tamen ridiculum est: sic enim nulla notitia non esset falsa, quod est absurdum. Nam quamvis res aliqua quandoque dicatur falsa, hoc tamē solum contingit, quando in ea est aliquid accedens, ratione cuius ipsa apparet alterius naturæ, quam sit: quia ratione aurichalcum dicitur falsum aurum, quia apparet aurum, cum non sit: id quod in simplici notitia rei accidere non potest, ac proinde non est, unde dicatur falsa. Porro notitia hominis simplex, si comparatur cum leone, vel cum alia re, solum

habet rationem negationis, & ignorantiam: in ignorantia autem, & negatione notitia falsitas esse non potest, ut supra ex Aristotele probatum est.

Respondetur argumentis prioris sententiæ.

Iam vero nullo negotio argumenta prioris sententiæ diluere possumus. A primum respondemus, in simplici apprehensione, & in specie impressa esse convenientiam quandam cum re, quam repræsentant: eam tamen propriam, & primariam non appellari veritatem: quia veritas primarie solum est in compositione. Dicit tamen potest veritas secundarie, & ab effectu, ut explicatum est: quo pacto quodcumque ens verum appellatur, ut disp. 77. ostendimus. Ad secundum iam satis dictum est. Ad tertium vero respondeo cum S. Thom. infra ar. 5. ad 1. in intellectu Angelico, & Divino reperiri veritatem primariam, sicut in nostro intellectu componente, & diuidente, etiam si in nullo illorum sit compositio, & diuisio: sed simplici intuitu de rebus iudicent. In illis enim simplex apprehensio non est, sicut in nobis, qui ita simpliciter rem apprehendimus, ut ea cognitio non perueniat ad iudicandum de re, esse, vel non esse, in quo quidem iudicio, non autem in quacumque compositione, & diuisione, verum, & falsum reperitur, ut in 2. c. huius disput. ex sententia Aristot. 6. Metaphysic. cap. 2. notauimus.

Hæc vero intellectus operatio, in qua est veritas, & falsitas, dicitur ab Arist. eodem c. affirmatio, & negatio, quæ in partitione, & diuisione contradictionis consistit, quia intellectus asserit aliquid, vel negat, & indicatio modo solum explicari solet: hoc enim non fit sine iudicio & assensu. Nam quousque intellectus apprehendens subiectum, & prædicatum aliquo modo videat, potius inter se conuenire, quam non conuenire; nondum dicitur iudicare, aut vnum de alio affirmare, & contra, nondum dicitur negare, quousque videat potius inter se non conuenire, quam conuenire: in quo assensum aut dissensum intellectus consistere, ostendimus 2. 2. q. 1. a. 5. quocirca Arist. 6. Ethic. cap. 9. consultationem distinguit ab opinione, & dianæ, quam ibi 6. Metaph. cap. 10. 2. interpretes ipsius transferunt mentem: distinguit igitur, quia opinio & *δύναμις*, iam est enunciatio: at vero consultatio nondum est enunciatio: hæc enim idem est, quod affirmatio, & negatio. Quamobrem Arist. in prædicam. cap. de substantia, non longe à fine, pro eodem accipit orationem, & opinionem, quam dicit esse subiectum veritatis, & falsitatis, & secundo de interpretatione, cap. ultimo, contradictionem assignat inter opiniones, quas enunciationes vocat. Cum igitur dixit 6. Metaph. c. 2. veritatem esse in ipsa diuisione contradictionis, intellexit eam esse in iudicio, seu opinione.

Quod si aliquis obijciat, posse esse propositionem compositam in intellectu, antequam ipse iudicet quidquam. Respondeo hoc solum fieri posse apprehendendo solas voces: at vero res ipsas inter se non posse ab intellectu connecti enuntiatione, quæ indicatio denotatur, quousque cognoscat prædicatum magis conuenire subiecto, quam oppositum, quod est assentiri: vel cognoscat non conuenire, quod est dissentiri.

Ex dictis inferitur quo pacto in Deo sit veritas etc.

In iudicando, sicut in nostro intellectu reperitur in enunciendo. Cumque diuinus intellectus sit infinitus, & supra omnem intelligentiam, ac proinde non possit non intelligere, & iudicare omnem rem, sicuti est, consequitur in ipso esse summam veritatem, quæ falli aut decipi non possit: de qua fufius disputatum est per totam quæst. 14. nam ad scientiam Dei potius, quam ad illius essentiam hoc genus veritatis nostro modo spectare videtur. Cæterum an consistat in aliquo respectu rationis, seq. disp. dicemus: nunc vero ostendisse sufficiat, hoc genus veritatis esse conformationem, seu conuenientiam intellectus iudicantis cum re ipsa.

DISPUTATIO LXXVI.

Vtrum hæc veritas enunciationis sit conuenientia conceptus formalis, an obiectiui cum re ipsa?

Veritas intellectus est conformatio conceptus obiectiui cum re. cap. 1.

Corollaria superioris doctrina, cap. 2.

CAPVT I.

Veritas intellectus est conformatio conceptus obiectiui cum re.

EX disputatione præcedenti solum habemus, veritatem esse conformationem intellectus enunciantis cum re ipsa. Cæterum cum in intellectu sit qualitas ipsa cognitionis, quæ dicitur conceptus formalis, & res cognita, quæ dicitur obiectiui; non satis constat inter Doctores cuiusnam conformatio, seu conuenientia sit veritas.

Prior igitur sententia est Caiet. in art. 2. §. *Ad enunciantem*. in secunda notatione, qui censet veritatem esse conformationem conceptus formalis cum re, siue conceptus formalis sit species expressa, siue cognitio ipsa: itaque qualitas illa, quæ representat re esse, sicut est, dicitur vera ex sententia Caiet. quia conformis est cum re, quam representat. Hanc opinionem nulla ratione probat, sed tanquam notam supponere videtur: in hunc tamen modum suaderi possit. Veritas ita est conformatio intellectus cum re, ut primarie sit in ipsomet intellectu, & inde ad res deriuetur, ut disput. sequenti explicabitur: ergo debet esse primarie in ipsa qualitate, & conceptu formali, qui est in intellectu, ratione cuius in ipso etiam intellectu est res intellecta: nam si veritas esset conformatio rei intellectæ, cum seipsa, prout est extra, non tam intellectus, quæ res intellecta, vera diceretur: atqui intellectus primarie dicitur verus, res autem ipsa secundarie: ergo veritas est in conceptu formali, non in obiectiui. Hanc opinionem videtur secutus Agidius quodlib. 4. q. 7. docet enim, veritatem esse assimilationem intellectus, quæ in ipso formaliter est.

Posterior sententia mihi probatur, quam tradit Durand. in 1. d. 19. q. 5. num. 13. videlicet veritatem primarie esse conuenientiam conceptus, non formalis, sed obiectiui cum re ipsa, prout est extrajita ut sit conformatio eiusdem rei cum seipsa sub diuerso modo. Eandem sententiam docuerat prius discretis verbis Heruæus quodlib. 3. q. 1. art. 2. & 3. quamuis quidam recentiores perperam ipsum intelligentes, arbitrati sint, eum in alia ab his duabus fuisse opinionem: nempe veritatem esse conuenientiam rei, ut est extra intellectum cum seipsa, *ut aq. in 1. part. Tomus 1.*

ut est intellecta: his enim fere verbis veritatem definiuit. Cæterum cum plane asserat in eodem articulo, veritatem non esse formaliter in ipso intellectu; hoc est, in conceptu formali, sed in re intellecta, hoc est, in conceptu obiectiui, non quia sit conformis conceptui formali; sed quia sit conformis ipsimet rei existenti extra intellectum, non est cur cicamur; aliquid aliud, quam Durandum sensisse.

Verba Heruæi sunt hæc: *ideo sequitur, quod non est formaliter* (scilicet veritas) *in actu intelligendi, nisi sicut in representante, sed in re intellecta, neque in re intellecta in habitudine ad representans, sic scilicet, quod talis sit res, qualem est suum representatum, sed in hoc, quod sit talis, qualis representatur.* Cum igitur dicit, veritatem esse conuenientiam rei secundum se cum seipsa intellecta, perinde est, ac si diceret, ex eo id, quod concipitur de re, esse verum, quia conforme est rei secundum se, hoc est, talis obijciatur intellectui, qualis est secundum se: vel contra, talis est secundum se, qualis obijciatur intellectui: hæc enim duo eodem recidunt. Quod si Heruæus oppositum docuisset, sine dubio id confutasset Durandus, quando ex ipso cætera omnia, quæ ille docuit, desumpsit. Et in hunc sensum intellexit Heruæus Soncinas libro 6. Metaphys. quæst. 17. art. 2. in fine. In eandem sententiam, licet non tam aperte, inclinatur Henricus in Summa, art. 34. quæst. 5. eam vero duabus optimis rationibus confirmat Durandus, quarum prior est.

Conformatio, seu conuenientia representationis, vel cognitionis cum re ipsa, quæ dicitur veritas, in hoc consistit, ut res cognitione representetur, aut cognoscatur sic esse, sicuti ipsa secundum se est: ideo enim intellectus est verus, quia cognoscit rem ita esse, sicuti ipsa est: atqui talis conuenientia primarie, & per se spectat ad rem, ut est obiectiue in intellectu, non ad conceptum formalem: ergo in ea primarie reperitur veritas. Porro conuenientiam primarie conuenire rei, prout est obiectiue in intellectu, sic probatur. Intellectus non dicitur, cum rebus ipsis sua intellectione conformari ex eo, quod sua intellectio sic se habeat ad ipsum, in quo est, ut in subiecto, sicut res in intellectu se habet ad suum esse reale, hoc enim est manifeste falsum: sed ex eo, quod res ita intellectione representatur, sicuti ipsa est: ergo id, in quo proxime vniuntur, & conueniunt intellectus, & res secundum se, est ipsamet res cognitione obiectiue representata: illa igitur est, cui primarie inest conuenientia, & veritas.

Posterior ratio, quam desumpsit Durandus ex Heruæo, est huiusmodi. Illud est primarie verum, quod significatur enunciatione vera, quæ est in voce: nam affirmatio, quæ est in voce, non est alio modo vera, quam quia est signum ipsius veri; sicut vrina non est alio modo sana, nisi quia est signum animalis sani: voces autem non significant conceptus formales, & ipsas intellectionum qualitates, sed res conceptas, ut disput. præcedenti, c. 3. in 1. ratione ostendimus: ergo res obiectiue sunt primarie veræ, non autem conceptus formalis. Cætera igitur omnia vera sunt ex ordine ad veritatem, quæ conceptui obiectiui primarie conuenit, non solum voces, sed ipsamet qualitates intellectionum: hæc enim sunt signa conceptus obiectiui veri: at vero conceptus obiectiui verus est non ex veritate rerum secundum se, res enim non dicuntur

Soncinas.

Henricus.

Prima ratio Durandi.

Secunda ratio.

Ex ordine ad conceptum obiectiui veræ sunt voces, & conceptus.